

KOLDT PRODUKT

En moderne version af Ibsens ET DUKKEHJEM
Af Matias Faldbakken

SKOLEMATERIALE
Odense Teater 2009/10

KOLDT PRODUKT
Af Matias Faldbakken

Spillested
Odense Teater Sukkerkogeriet, Roersvej 33, Odense C

Spilleperiode
8. - 31. oktober 2009

Oversættelse
Karen-Maria Bille

Iscenesættelse
Lydia Bunk

Scenografi
Nikolaus Porz

Medvirkende

Nora Helmer, jurist

Natali Vallespir Sand

Thorvald Johansen, hendes samlever

Claus Riis Østergaard

Doktor Rank

Bjarne Antonisen

Kristine Linde

Johanne Dal-Lewkovitch

Frode Quale

Jon Lange*

* 3. års elev fra Skuespillerskolen ved Odense Teater

Indholdsfortegnelse

KOLDT PRODUKT 2

Indledning 4

Ibsen på speed 5

Iscenesætter Lydia Bunk fortæller om KOLDT PRODUKT 6

Scenograf Nikolaus Porz fortæller om KOLDT PRODUKT 8

Om menneskets umenneskelighed - Matias Faldbakken 9

Bøger af Matias Faldbakken 11

Kokain 12

Om Henrik Ibsen 13

Handlingen i ET DUKKEHJEM 15

Uddrag fra KOLDT PRODUKT af Matias Faldbakken 17

Uddrag af Henrik Ibsens ET DUKKEHJEM 26

Arbejdsspørgsmål 38

Indledning

Hermed skolematerialet til forestillingen KOLDT PRODUKT

Den norske multikunstner Matias Faldbakken har skrevet en helt ny version af Henrik Ibsens ET DUKKEHJEM. Forestillingen KOLDT PRODUKT vil være en oplagt mulighed til at diskutere Henrik Ibsens dramatik og se på forskelle og ligheder mellem de to stykker.

”For mig er frihed den største og første livsbetingelse.”

Henrik Ibsen

”Frihedsbegrebet er skabt for at drive os ud over grænsen for, hvad der er menneskeligt, Nora. Det menneskelige giver ikke frihed nok. Vi skal ind i det ekstra-menneskelige.”

Dr. Rank i KOLDT PRODUKT

De to citater betegner meget godt den udvikling, der er sket med individualitet siden Henrik Ibsen skrev ET DUKKEHJEM. ”Har den individuelle frihed spillet fallit?” spørger Matias Faldbakken med sin supermoderne udgave af historien om Nora og Torvald. I dette materiale kan du læse uddrag af både KOLDT PRODUKT og ET DUKKEHJEM. Du kan desuden læse om forfatteren Matias Faldbakken og læse et kort interview med både instruktør Lydia Bunk og scenograf Nikolaus Porz.

På Odense Teaters facebook kan du, under begivenheden KOLDT PRODUKT, læse de medvirkendes kommentarer og se billeder fra arbejdet med forestillingen.

Skolematerialet er skrevet af medlemmer af skolekontakten: Karen Dam og Peter Krogh-Sørensen samt Odense Teater.

Hvis du har kommentarer til materialet eller har spørgsmål til det, er du velkommen til at kontakte Line Hede Simonsen i Odense Teaters Presseafdeling på linehede@odenseteater.dk eller pr. telefon 63139253.

Ibsen på speed

"Har den individuelle frihed spillet fallit?" Spørger den norske multikunstner Matias Faldbakken i sin provokerende gendigtning af Henrik Ibsens berømte drama ET DUKKEHJEM.

Ibsen var meget optaget af den individuelle frihed, ikke mindst kvindernes. ET DUKKEHJEM (1879) blev Ibsens internationale gennembrud. Stykket fik stor betydning for kvindesagskampen overalt i verden og er et af verdens mest spillede dramaer. Matias Faldbakken skrev KOLDT PRODUKT i anledning af 200 året for Ibsens død i 2003. Med dramaet genskabte han de chokbølger, som Ibsen i sin tid skabte med ET DUKKEHJEM.

Et liv i overhalingsbanen

I KOLDT PRODUKT tegner Faldbakken et ekstremt og chokerende billede af nutidens grænseløse personlige frihed. Parret Nora og Torvald tilhører generation X. De er produkter af deres tid, bliver aldrig rigtigt voksne og er på evig flugt fra kedsomheden. De har fået alle muligheder i livet, men hvad bruger de dem til?

Parret lever livet i overhalingsbanen med masser af fester, stoffer og luksus. Nora er en succesrig selvstændig jurist. Torvald er en afdanket skateboardgud, der er redaktør på magasinet NOBORED. Nora har forsøgt at dække over Torvalds fiasko som redaktør, men nettet strammer om hende. Og hvad med Noras baby, hvis ankomst rykker tættere og tættere på?

KOLDT PRODUKT får danmarkspremiere på Odense Teater d. 8. oktober. I sidste sæson spillede stykket med stor succes i Tyskland. Det er også et tysk makkerpar, der står bag iscenesættelsen på Sukkerkogeriet: Lydia Bunk iscenesætter og Nikolaus Porz står bag scenografien.

Arbejdsspørgsmål

Se videoer om handlingen og interviews med instruktør og scenograf på <http://www.odenseteater.dk/01892/01897/>

Isenesætter Lydia Bunk fortæller om KOLDT PRODUKT

Lydia Bunk er født i Berlin og opvokset på Ibiza. Hun er bosat i Berlin i dag. Lydia Bunk har studeret teatervidenskab og filosofi på Freie Universität i Berlin. Fra 1991 og frem til 2000 arbejdede Lydia Bunk som instruktørassistent blandt andet for instruktører som Christoph Marthaler, Peter Zadek og Frank Castorf. Siden sin instruktørdebut i 2000 har hun arbejdet som freelance instruktør. Blandt Lydia Bunks iscenesættelser kan nævnes: 'Clavigo' af Goethe, 'Miss Sara Sampson' af G. E. Lessing, 'Othello' af Shakespeare og 'Efter regnen' af Sergei Belbel. Udover at arbejde som iscenesætter er Lydia Bunk desuden gæsteforelæser på forskellige skuespillerskoler. KOLDT PRODUKT er Lydia Bunks første opgave i Danmark.

Lydia Bunk fortæller:

"KOLDT PRODUKT er en meget moderne og up to date version af Henrik Ibsens ET DUKKEHJEM. Det handler om mænd og kvinders forhold i dag, om generationen af 'unge' i 30'erne. Stykket handler om ensomhed og afmagt. Kan man både have karriere og et almindeligt familieliv? Måske specielt for kvinder. Matias Faldbakken tog navnene fra Ibsens oprindelige stykke. Han tog også hovedkonflikterne, men har forsøgt at oversætte hele universet og konflikterne til en nutidig ramme.

Faldbakken har forsøgt at overføre den provokation som Ibsens ET DUKKEHJEM afstedkom, da det blev skrevet til idag. En skilsmisse ville slet ikke provokere på samme måde i dag, hvor hele kvindefrigørelsen ligger bag os, men hvad provokerer os så?

Matias Faldbakken er meget kendt i Tyskland. Udover KOLDT PRODUKT er hans bøger i trilogien SKANDINAVISK MISTANTROPI sat op som teater i Tyskland. Han provokerer med

vilje. For ham er provokationen nødvendig for at kunsten skal kunne komme igennem med sine budskaber.

For mig handler KOLDT PRODUKT om den store egoisme, som individualismen har udviklet sig til. Vi har et kæmpestort drive til at være perfekte: Få fantastiske karrierer, skønne parforhold og være perfekte forældre. I jagten på alt det er vi meget fokuserede på os selv, og derfor er vi moderne mennesker meget ensomme, vi lader ingen komme rigtigt tæt på. Vi har alle muligheder, men vores liv har ligesom ingen mening.

I KOLDT PRODUKT tager karaktererne mange stoffer, kokain fylder en hel masse i deres liv. Jeg tror egentlig ikke, at Faldbakken vil fortælle om stoffer og stofmisbrug. Jeg tror nærmere, at han vil beskrive de her menneskers jagt på at mærke sig selv. De kunne måske lige så godt dyrke en eller anden form for ekstrem sport - i hvert fald skal der noget særligt til for at de føler, at de lever deres liv.

En genopfundet Nora

"Nora er blevet til en noget anderledes figur i Faldbakkens version. Hun er en selvstændig og frigjort kvinde. Hun har en større karriere end sin mand Torvald. Men det er problemerne ikke blevet mindre af.

Forholdet mellem mænd og kvinder har forandret sig radikalt, men det er mindst ligeså konfliktfyldt som tidligere. Nora er gravid, men har et meget modsætningsfyldt forhold til sin graviditet og til, hvad et barn vil betyde for hendes liv. Hendes kæreste Torvald kommer fra et skatermiljø og han lever i sådan en lidt pseudovoksen tilstand, Nora er på en måde både mor og kæreste for ham."

Se interview med Lydia Bunk på <http://www.odenseteater.dk/01892/01897/01983/>

Scenograf Nikolaus Porz fortæller om KOLDT PRODUKT

Nikolaus Porz er født i Eifel i Tyskland. Han begyndte sin teaterkarriere som scenograf og skuespiller i 1985 i München. Herefter tog han skuespillerundervisning i Berlin. I denne periode var han med til at grundlægge teatret 'Medea West Theater'. Derefter arbejdede Nikolaus Porz som scenograf og scenografassistent på forskellige produktioner og realiserede desuden flere kunstprojekter. Fra 1996 – 1998 var han chefscenograf på Landesbühne Wilhelmshaven. Siden 1998 har Nikolaus Porz arbejdet som freelance scenograf blandt andet på teatre som: Staatstheater Oldenburg, Schauspiel Freiburg, Theater Lübeck og Staatstheater Nürnberg og Mainz. Han har skabt scenografier til et hav af forestillinger både teater og opera. KOLDT PRODUKT er Nikolaus Porz første opgave i Danmark.

Nikolaus Porz fortæller: "Med scenografien til KOLDT PRODUKT er tanken at vise et meget fremmedgjort hjem – et abstrakt hjem. Det er et hjem uden spor af menneskeliv, uden køkken og rigtige møbler. Faldbakken skriver i sine regibemærkninger til stykket, at Nora og Torvalds hjem skal være meget lyst – men jeg ser det på en anden måde. Jeg synes, at Nora behøver et rum, der er koldt, distanceret og smukt, men også meget udvendigt. Flat, glat og skinnende.

Det skulle være et rum, der virkede meget rent og perfekt, hvor man overhovedet ikke kan forestille sig, at der skal vokse et barn op. Rummet er skinnende og rent helt uden fingeraftryk. Og det laver børn – masser af fingeraftryk.

Nora og Torvald lever i et miljø, hvor man bruger og tjener mange penge. De har selvfølgelig ikke en hund eller en kat, men en slange. Det er sådan et dyr, man ikke lægger mærke til og som man ikke behøver at kæle med. De har en seng, men ikke noget køkken.

Rummet afspejler den kulde, som personerne lever i. Jeg opfatter karaktererne som ofre for en verden, hvor man skal være smarte, gøre karriere, tjene mange penge og signalere succes. Det gør menneskene kolde og ikke særlig sympati-

ske. De er kolde produkter af deres tid."

Se interview med scenograf Nikolaus Porz på <http://www.odenseteater.dk/01892/01897/01984/>

Om menneskets umenneskelighed - Matias Faldbakken

Matias Faldbakken

Matias Faldbakken er født 1973 i Hobro. Han har norske forældre og er vokset op i Norge. Han er uddannet billedkunstner fra Vestlandets Kunstakademi og Staatliche Hochschule für Bildende Künste i Frankfurt am Main. I 2005 repræsenterede han Norge på Biennalen i Venedig. Hans billedkunst spænder fra installationer, over video til vægmalerier. Matias Faldbakken er søn af forfatteren Knut Faldbakken. Det var blandt andet for at gøre sig fri af sin fars skygge, at han udgav sin trilogi "Skandinavisk misantropi" under pseudonymet Abo Rasul. Matias Faldbakken modtog Bjørnson stipendiet i 2002. Flere af Matias Faldbakkens bøger er blevet bearbejdet til teatret. KOLDT PRODUKT er fra 2006. KOLDT PRODUKT har danmarkspremiere på Odense Teater.

Negationskunstner

Matias Faldbakken er blevet kaldt en negationskunstner og sammenlignet med forfattere som Bret Easton Ellis og Michel Houellebecq. Faldbakken kritiserer markedskræfternes indflydelse på snart sagt alle områder i den vestlige verden. Han viser, hvordan det har ødelagt det moderne menneskes evne til at indgå i meningsfulde relationer. Faldbakkens kunst og bøger kritiserer 'Coffee table'-iseringen af kunsten og den måde, hvorpå alt hvad subkulturerne producerer, lynhurtigt bliver opslugt af mainstreamkulturen og gjort kommercielt. Som forfatter tegner Faldbakken et dystert portræt af en kold og overfladisk moderne verden, befolket af narcissistiske og kyniske mennesker. Hans bøger har både vakt interesse og forargt. Matias Faldbakken har selv sagt om sit forhold til provokationen, at han ikke vil provokere, men tematisere det at provokere. Han mener i bund og grund, at kunstens mulighed for at provokere stort set er opløst.

ET DUKKEHJEM

Matias Faldbakken har været inspireret af Henrik Ibsens ET DUKKEHJEM, da han skrev KOLDT PRODUKT. Henrik Ibsen (1828 – 1906) var, sammen med August Strindberg og Anton Tjehov, en af de betydeligste naturalistiske dramatikere. Han var optaget af mennesket

skulle have mere individuel frihed, og han forargede med sin kritik af kvindens rolle i samfundet. Ikke mindst med Nora i ET DUKKEHJEM.

ET DUKKEHJEM fik urpremiere på Det Kongelige Teater i 1879. Slutningen, hvor Nora forlader både mand og børn, var imidlertid svær at kapere for både anmeldere og publikum.

En af de hårdeste kritikere af stykket skrev blandt andet:

"Jeg spørger direkte, er der nogen mor mellem tusind mødre, en hustru mellem tusind hustruer, som ville opføre sig som Nora gør, som ville forlade mand, børn og hjem blot for at blive et 'menneske'? Jeg svarer med overbevisning; nej og atter nej".

I dag ville man nok nærmere sige, at ja man sagtens kan forestille sig, at en kvinde, eller mand, ville forlade sin familie. Ikke at det er en accepteret og god beslutning, men usandsynligt er det ikke.

"Forestillingen om den individualistiske frihed er problematisk", mener Faldbakken. "Jeg vil gerne give den noget modstand". Matias Faldbakken vil stille spørgsmålstejn ved vor tids absolutter. Har vi ret til frihed? Er der en grænse og hvor går den? Ibsen provokerede med Noras ægteskabsbrud, Faldbakken provokerer med Noras ulyst til at få sit barn og stiller spørgsmålstejn ved, hvilken logik vores abortgrænse hviler på.

Matias Faldbakken har i sin version forsøgt at genskabe den forargelse, som ET DUKKEHJEM oprindeligt skabte, og lader Nora tilsidesætte moral og anstændighed for at forblive fri, på en ny måde.

Kilde: Diverse artikler om Matias Faldbakken blandt andet Dagbladet, "Henrik Ibsen...født til kunstner" af Hans Heiberg.

Arbejdsspørgsmål

Læs uddrag af Matias Faldbakkens bøger. Beskriv hans univers med dine egne ord.

Hvorfor tror du han virker så provokerende?

Bøger af Matias Faldbakken

Trilogien "Skandinavisk Misanthropi" – alle tre bøger er skrevet under pseudonymet Abo Rasul:

"The Cocka Hola Company" (2001)

"Macht und Rebel" (2002)

"Unfun" (2008)

Snort stories (2005)

Koldt produkt (2006)

I bogen "Macht und Rebel" fra Faldbakkens trilogi "Skandinavisk misantropi" siger personen Rebel

"I bund og grund hader jeg alle mennesker jeg møder. Jeg hader fandme alle. Jeg er også begyndt at hade ting på det sidste. Og lyde. Der findes ikke en lyd, som ikke irriterer mig. Jeg synes alt er grimt. Det er ikke løgn. Mine interesser dør ud som pensionister, en efter en. Og sidst men ikke mindst: Jeg er så pisse træt af mig selv og min surhed, at jeg er ved at kaste op. Det er blevet nærmest umuligt at surmule på sin egen måde. Der er alt for mange som surmuler – PRÆCIS på den måde jeg surmuler på."

Kokain

Når kokain indtages virker det stimulerende på centralnervesystemet. Stoffet giver en følelse af energi, opstemthed og selvsikkerhed. Kokain forstærker følelserne, også følelser som iritabilitet, rastløshed, vrede og nedtrykthed. En kokainpåvirket person virker selvcentreret og hyperaktiv. Ved jævnlig brug kan kokain give alvorlige psykiske symptomer som sygelig mistænksomhed, angst, anspændthed og depression. Dertil kommer, at sexlyst og potens bliver nedsat.

Stofinfo, Sundhedsstyrelsen: [www. Stofinfo.sst.dk](http://www.Stofinfo.sst.dk)

Arbejdsspørgsmål

Hvilken rolle tror du stoffer har spillet i Nora og Torvalds liv?

Kender du til nogen, der har samme forhold til stoffer?

Hvad synes du om at stoffer fylder så meget i personernes identitet?

Om Henrik Ibsen

Henrik Ibsen (1828-1906) var en af sværvægterne blandt de naturalistiske dramatikere. Han dannede skole i sin egen tid og er stadig inspirator for vor tids unge dramatikere. Den litterære inspiration kom dengang fra Frankrig, hvor en af tidens dramaturgiske teoretikere Emile Zola skrev sit manifest for det naturalistiske teater. Blandt naturalismens vigtigste dramatikere kan også nævnes svenskeren August Strindberg og russeren Anton Tjehkov.

Henrik Ibsen begyndte dog ikke sin løbebane i teaterverdenen, idet han oprindeligt var i apotekerlære. Da han herefter læste til student, blev han inspireret af revolutionen i 1848 og debuterede med skuespillet CATILINA, hvis hovedperson er en oprørsk personlighed. Det fik stor betydning for ham, at han ret hurtigt kom i gang med at arbejde praktisk med både som instruktør og teaterleder.

Ibsens forfatterskab strækker sig fra 1850 til 1899 og opdeles ofte i tre faser, der svarer til det 19. århundredes tre store litterære perioder: idealisme, realisme og symbolisme.

Den første periode består blandt andet af de romantiske idedramaer BRAND (1866) og PEER GYNT (1867). Disse to dramaer er skrevet på versform og inspireret af både Shakespeare, Oehlenschläger og Schibye. Indholdsmæssigt er Ibsen her inspireret af Kierkegaard, hvor hovedpersonen ofrer alt for et religiøst ideal. Til perioden med versdramaer hører også en folkevise- og sagainspireret retning f. eks. GILDET PÅ SOLHAUG (1856) og HÆRMÆNDENE PÅ HELGELAND (1858). Sammenfattende om denne periode i Ibsens forfatterskab kan siges, at den med sine helte og sagnfigurer som centralfigurer samler sig om modsæt-

ningen mellem idealet (eneren) og virkeligheden (det samfundsmæssige og ægteskabelige liv).

I Ibsens anden fase, den realistiske, bliver forfatterskabet langt mere udadrettet og politisk (1877-1882). Denne tendens ligger helt i forlængelse af Georg Brandes' krav om at gengive virkeligheden så virkelighedstro som muligt. Gengivelsen skulle være baseret på iagttagelser af så mange elementer som muligt hentet fra den virkelige verden. Således var brugen af overnaturlige elementer helt udelukket. Sammen med Strindberg var Ibsen med til at overføre naturalismens ideer til teatret.

Georg Brandes' teorier stiftede han bekendtskab med under sit langvarige ophold i Tyskland i 1864-1891. Dette bekendtskab blev til stor inspiration for rækken af naturalistiske værker f. eks. *ET DUKKEHJEM* (1879) og *GENGANGERE* (1881). Temaerne er her blandt andet kønsroller, identitet, arv og miljø. I *ET DUKKEHJEM* sættes kvindens samfundsskabte rolle i ægteskabet under debat. I dette drama føres tanker om kvindens frigørelse ud i deres konsekvens: Nora forlader hjemmet for at realisere sig selv, og dukken er blevet et menneske. Den mere pessimistiske side af Ibsens forfatterskab ses i *GENGANGERNE*, der er en illustration af, hvordan børnene hjem søges af fædrenes synder – i denne forestilling en nedarvet kønssygdom. Stykkets væsentligste tema er imidlertid konflikten mellem pligten og det frie liv. Pligtmennesket og hele det borgerlige samfund afsløres som dobbeltmoralisk, alle meninger og autoriteter – også de nye frigørelsesidealer bliver der stillet spørgsmålstegn ved. Hvis det enkelte individ skal frigøres fra fordommene og de nedarvede gengangere må alt vendes på hovedet og analyseres.

I sit analysearbejde anvender Ibsen en særlig afsløringsteknik, der betyder, at personernes fortid må trevles op indirekte via dialoger på scenen, men skuespilleren må ikke henvende sig direkte til publikum, hvilket er et af naturalismens nye formelle krav. Skuespillet opleves altså, som om det er virkelighed. Overgangen fra idealisme til realisme ses også ved, at versformen nu udelades til fordel for mere naturlige replikker, og ofte anvendes der replikindividualisme (f. eks. ved brugen af dialekter). De tidligere helte fra idealismen skiftes nu ud med helt almindelige mennesker, hvilket også skal understrege den realistiske retning.

Den sidste periode i Ibsens forfatterskab kaldes ofte symbolistisk, idet Ibsen nu i langt højere grad iagttager og analyserer den menneskelige psykologi, der ofte fremstilles ved hjælp af symboler. Betydelig er her *VILDANDEN* (1884), *FRUEN FRA HAVET* (1888) og *HEDDA GABLER* (1890). Ibsen benytter sig i disse dramaer af den retrospektive teknik, der gennem dialoger lader personerne afsløre hændelser i fortiden. Også hans replikbehandling er kendt for sin naturlighed og individualisme. Årsagen til denne sidste fase i Ibsens forfatterskab skal nok ses i hans erkendelse af, at den samfundskritiske og politiske retning ikke er i stand til at føre ham til en dybere sandhed om mennesket. Ibsen vender sig her mod en mytiske erkendelsesform, hvor han sprogligt, handlingsmæssigt og scenisk anvender billeder og symboler.

Den kendsgerning, at Ibsen ligesom andre forfatterkolleger i perioden, i stadig stigende grad vender sig mod det psykologiske og fordybelsen i en tilværelsestolkning, bevirker i de seneste dramaer en kunstnerproblematik, hvor Ibsen nærmer sig modernismen i både indhold og form.

Eksempler herpå er BYGMESTER SOLNESS (1892) og NÅR VI DØDE VÅGNER (1899).

Ser man tilbage på Ibsens samlede forfatterskab, så ligger hans verdensberømmelse i udviklingen af det naturalistiske teater. Men hvis man betragter forfatterskabets indre sammenhæng, så er denne fase ikke den mest betydningsfulde. Ibsen lagde selv vægt på enheden i sin produktion, og han udtalte selv i forordet til sine samlede værker (1898), at man kun ved at tilegne sig hans samtlige produktion som en sammenhængende helhed vil kunne forstå det tilsigtede udtryk af de enkelte dele.

(Kilder: Ib Fischer Hansen m.fl.: Litteraturhåndbogen, Gyldendal og Henrik Flygare m. fl. Klar Scene, DRAMA.)

Handlingen i ET DUKKEHJEM

For helt at forstå handlingen i KOLDT PRODUKT kan det være nyttigt med et tilbageblik til den oprindelige udgave af Henrik Ibsens ET DUKKEHJEM fra 1879. Adskillige ting er ændret, men også meget tager udgangspunkt i den oprindelige udgave af forestillingen.

I ET DUKKEHJEM lever Nora og Torvald Helmer i et tilsyneladende lykkeligt ægteskab sammen med deres tre børn, en stuepige, en barnepige og Dr. Rank, som er Torvalds bedste ven. Dr. Rank er syg, men arbejder stadig i et vist omfang. Torvald er den type, som sætter pris på at føre sig frem og have et godt omdømme. For ham er det vigtigt at have kontrollen over Nora, og han optræder i visse situationer en smule nedladende over for hende. Nora selv ser dog ikke ud til at have noget imod dette.

En dag kommer Fru Linde, som er en af Noras veninder, på besøg, og under de to veninders samtale beretter Nora om, hvor vidunderligt hendes liv er blevet og om, at Torvald skal indtræde som chef i Aktiebanken. De begynder også at snakke om tidligere tider blandt andet om det år, hvor Nora og Torvald var i Italien. Her blev Torvald syg, og lægen sagde til Nora, at hvis hun ikke skaffede penge til behandling, ville Torvald dø. Nora lånte derfor hemmeligt penge, men sagde til Torvald, at hun havde lånt pengene af sin far, for at Torvald ikke skulle skamme sig eller blive vred over, at hun havde lånt pengene. Dette fortalte hun uden at tænke videre over det til fru Linde. Idet fru Linde nu er kommet for at søge arbejde, så må Nora overtale Torvald til at give hende arbejde, så hun ikke skal fortælle, hvor pengene i sin tid kom fra.

Sagfører Krogstad kommer også på besøg. Det var oprindeligt ham, som havde lånt Nora pengene, og nu vil han afsløre den længe bevarede hemmelighed, hvis hun ikke formår at overtale Torvald til at lade ham beholde sit arbejde i banken. Nora har over en lang periode virkelig bestræbt sig for at tilbagebetale lånet til ham, hvilket altså ikke er lykkedes. Torvald nægter, da Nora foreslår at beholde sagfører Krogstad med den begrundelse, at han ikke vil have noget med ham at gøre, idet han har forfalsket underskrifter – noget Nora selv praktiserede med faderens underskrift dengang i Italien.

Det går da op for Nora, at hendes hemmelighed vil blive afsløret, og hun forsøger at finde en sidste løsning. Det hun finder på som en sidste udvej er at spørge Dr. Rank, om han kan dø for hende, så hun kan bruge hans penge til at tilbagebetale lånet før Torvald finder ud af det. Da hun skal til at spørge, siger Dr. Rank, at han elsker hende, hvilket forvirrer hende meget. Samtidig siger han, at han vil sende et visitkort med et sort kors på for at sige farvel.

Der skal snart afholdes et stort kostumebal, hvor Nora og Torvald skal danse tarantel sammen. Til den anledning har hun brug for et specielt kostume, og fru Linde hjælper hende med at sy det færdigt. Nora kan ikke lade være med at fortælle om alle sine bekymringer, og hun oplyser, at det ikke er lykkedes hende at arrangere det med sagfører Krogstads stilling i banken. Denne kendsgerning medfører, at han har lagt et brev i postkassen til Torvald, som afslører, at hun har lånt penge af Krogstad. Muligheden for, at hun kan tage brevet ud af postkassen, er også meget lille, idet Torvald altid går med nøglen på sig.

For at vinde tid siger Nora, at hun helt har glemt dansen, og at Torvald må koncentrere sig helt og holdent om hende lige indtil ballet – uden at tænke på sin forretninger og brev-læsning – så hun kan lære dansen igen. Han går med til dette, men åbner postkassen, da de kommer hjem. Da finder han først to visitkort fra Dr. Rank, hvoraf det ene er påført et sort kors, hvilket kun Nora forstår meningen med. Herefter finder han brevet fra sagfører Krogstad, hvis indhold bevirker, at han bliver særdeles vred på Nora. Han skælder hende ud. Samtidig kommer stuepigen ind, efter at det har ringet på døren, med et brev i hånden. Heri står, at sagfører Krogstad konstaterer, at han ikke vil gå længere med lånet, og han vedlægger gældsrevet. Torvald bliver således i godt humør igen og tilgiver Nora.

Herefter tager Nora magten i ægteskabet, idet hun nu har indset, at der findes et bedre liv end dette, og hun fortæller, at hun ikke længere ønsker at leve som hans "dukkekone". På trods af, at Torvald trygler og beder hende blive, samler Nora nogle af sine ejendele og forlader ham og børnene.

Arbejdsspørgsmål

Læs de to uddrag af KOLDT PRODUKT og ET DUKKEHJEM

Hvilke træk i historien kan du genkende?

Hvad er anderledes?

Uddrag fra KOLDT PRODUKT af Matias Faldbakken

1. akt

Uddrag fra scene 1

KRISTINE:

Hvad blev der af Torvald?

NORA:

Han har besøg af Doktoren.

KRISTINE:

Nå? Har han det godt?

NORA:

Det har han sikkert. Nu er han medredaktør på NOBORED. Et skaterblad. Der er meget rod med økonomien og juraen, som i alle sådan nogle "unge" foretagender – det hele flyder. Men han er som regel ovenpå. Det går godt med bladet, international distribution og det hele.

KRISTINE:

Wow. Han er ikke længere aktiv?

NORA:

Af og til. Han konkurrerer ikke. Det er slut med hele sponsorræset og turneerne og alt det der. Brættet lyster ikke helt så nemt når du har passeret de 30.

KRISTINE:

Og fotograferingen?

NORA:

Jo, en overgang gik han og tog skaterbilleder. Men det er sjovere at være redaktør, forstår du...(Laver en gestus, illustrere "high life".) Og om det går godt med os? Ja, nu går det godt.

KRISTINE:

Har det da gået dårligt?

NORA:

Det kan man sige. Der var en overgang her i vinter hvor det var lidt op ad bakke.

KRISTINE:

Ja, jeg læste noget om at Torvald var syg...på afvænning

NORA:

Hvis det bare havde været afvænnning, men, nej, han skulle en tur omkring en klinik. Han var væk et stykke tid. Der var nogle seriøse issues.

KRISTINE:

Hvilken slags?

NORA:

Spil.

KRISTINE:

Neeej?

NORA:

Jo, det kan du tro. Der var jo fuld gang i hans skateboardblad. Piger, vin og kokain. Gennem en skiderik af en kammerat kom han i kontakt med en del lysky folk. Nogle rigtig skumle typer. Og Torvald er jo charmerende og nem at omgås, ikke. Han forfører og lader sig forføre. På et tidspunkt kom han med i et par af de der illegale pokerklubber og vandt faktisk en del i nogle måneder. Han fik mere og mere selvtillid. En nat fik han ligesom en hånd der slet ikke kunne slås og satsede alt, alt for meget.

KRISTINE:

For pokker, hvor meget?

NORA:

(Pause. Med eftertryk.) Meget.

KRISTINE:

Og?

NORA:

Du får ét gæt.

KRISTINE:

Han tabte.

NORA:

Bingo.

KRISTINE:

Havde han pengene?

NORA:

Hvad tror du selv?

KRISTINE:

Nej. Og hvad med dig?

NORA:

Jeg har en del, men det har var absurd. Han satsede a-l-t. Min far betalte gildet.

KIRSTINE:

Din far?

NORA:

Ja...det er den officielle historie. Han har penge i banken. Bagefter var det direkte på klinik med Torvald. Han blev nødt til at lægge spilleriet på hylden. Jeg rejste væk et stykke tid.

KRISTINE:

Jeg hørte godt du var væk.

NORA:

Sydpå. Men det ved Torvald og de andre ikke. Alle troede jeg var i sommerhus. (Kristine ser spørgende på hende.) Jeg tog lidt fri mens Torvald fik sig en kold tyrker.

KRISTINE:

Syntes han ikke det var flovt med pengene?

NORA:

Papa?

KRISTINE:

Nej, Torvald.

NORA:

Torvald? Nej, han er blottet for anstændighed. Han er helt happy med den løsning. Han og papa har et vældig kammeratligt forhold. De er to alen ud af et stykke. Torvald ville bare have sagen ud af verden for at stabilisere forholdet til de der fordømte banditter.

KRISTINE:

Det var da utrolig rundhåndet....af din far. Var der ikke noget med at han gik konkurs?

NORA:

Papa? Jo, han gik konkurs lidt efter. Bunden gik ud af det hele. Jeg var jo væk og kunne ikke være der for ham. Det var trist.

KRISTINE:

Men Torvald er oven vande igen, ikke?

NORA:
Frisk som en havørn.

KRISTINE:
Men ...Doktoren?

NORA:
Hvad?

KRISTINE:
Jeg synes du sagde, at Doktoren var her?

NORA:
Jamen, det er Rank.

KRISTINE:
Rank?

NORA:
Rank. Torvalds barndomsven. Han er faktisk læge – så forskelligt kan det altså gå. Bor etagen nedenunder. (Pause.) Nej, Torvald har ikke haft nogen tilbagefald. I det mindste ikke når det kommer til spilleriet. Der er en del stoffer på redaktionen, du ved hvordan det er, det er helt umuligt at undgå. Det er en del af økonomien.

KRISTINE:
(Nikker. Bliver uopmærksom.)

NORA:
Og hvad skal du bruge din frihed til? Har du nogen ambitioner?

KRISTINE:
Tja, ambitioner og ambitioner. Et pengejob.

NORA:
Økonomi?

KRISTINE:
Jeg ved ikke om jeg var blevet økonom, uanset udfaldet i Boston.

NORA:

Jamen, det er vel ikke så dårligt.

KRISTINE:

Sikkert ikke. Men det er ikke det jeg går og drømmer om.

NORA:

Nej, og hvad er så det?

KRISTINE:

Det studie var et fornuftsvalg, der for en stor del var styret af ønsket om at hjælpe min mor. Hun er jo syg.

NORA:

Det ved jeg.

KRISTINE:

Og så tænkte jeg, at jeg kunne bidrage med det hun ikke...

NORA:

Det var ædelt af dig, Kristine. Selvopofrelse? Ikke dårligt. Men nu ryger den plan så i vasken?

KRISTINE:

Ja.

NORA:

Er det en lettelse at overlade hende til det offentlige?

KRISTINE:

Jamen, det går nok, men det var en rar følelse at have noget at arbejde for, selvom det kom på tværs af mine egne planer.

NORA:

Ja, den der bittersøde følelse af at ofre sig for andre giver sikkert et kick. Vi svømmer ikke ligefrem i samaritanere nu om dage. Du havde skilt dig ud fra mængden, om ikke andet.

KRISTINE:

Selv der er det muligt at mistænke mig for at være egoistisk. Jeg hjælper min mor fordi ingen andre gør det. Og det gør mig speciel...og attraktiv.

NORA:

En individualistisk sexbombe af en hjemmehjælper.

KRISTINE:

(Smiler.) Apropos egoisme. Du sagde noget om, at det flyder lidt med økonomien på Torvalds blad...

NORA:

Og så tænkte du...

KRISTINE:

På mig selv, ja.

NORA:

Skal jeg spørge ham om du skal se på det?

KRISTINE:

Ja...måske...hvis du gider?

NORA:

Jobbet er dit hvis jeg siger det til ham.

KRISTINE:

Mener du det?

NORA:

Om jeg mener det? Det kan du fandme tro.

KRISTINE:

Kan du bare bestemme...

NORA:

Torvald skylder mig i hoved og røv. Han har bare at stille op....

KRISTINE:

Det er vel nærmere din far han skylder...

NORA:

Papa?

KRISTINE:

Ja, du ved nok, ham med pengene.

NORA:

Ja, ja, ja, selvfølgelig. Papa betaler. Det er omkvædet i mit liv.

KRISTINE:

Det var ikke det jeg sagde...Men (tøver lidt) han har jo altid hjulpet dig.

NORA:

Ja, bevars, jeg render rundt med en guldske i røven.

KRISTINE:

Det er ikke det jeg siger, Nora. Jeg ved bare, at han har hjulpet dig før. Da du læste og sådan noget. Og nu hjælp han Torvald. Han har været sød og skånet dig for at forholde dig for meget til...de mere kontante sider af tilværelsen.

NORA:

Jaså?

KRISTINE:

Ikke for at fremhæve mig selv, men de fleste har haft det lidt mere som mig. Jeg klarer det hele selv. Og jeg har ofret ret meget for mor. For dig er det omvendt.

NORA:

(Lagt.) Hvis du bare vidste.

KRISTINE:

Vidste hvad? Hvor mange penge din far lægger ud?

NORA:

(Ryster tavst på hovedet.)

KRISTINE:

Kom nu.

NORA:

Ikke nu. Glem det. (Sætter sig) Du er den første og eneste, jeg fortæller det her, okay?

KRISTINE:

Hvad er det?

NORA:

Kom her. (Nora læner sig frem. Kristine kommer nærmere.) Du holder kæft med det.

KRISTINE:

Ja, ja. selvfølgelig.

NORA:
Jeg var nødt til at redde hans liv.

KRISTINE:
Hvad?

NORA:
Torvalds. Bogstavelig talt.

KRISTINE:
Redde?

NORA:
Han skyldte den der pokermafia et astronomisk beløb, ikke?

KRISTINE:
Ja, som din far...

NORA:
Det er det alle tror, men...

KRISTINE:
Men?

NORA:
Han gav os ikke en rød reje. Det var mig der klarede det.

KRISTINE:
Dig? Men hvor fik du de penge fra?

NORA:
Jæe..

KRISTINE:
Lånte du dem af de der venner til...

NORA:
Nej.

KRISTINE:

Hvor så?

NORA:

Det er ikke sikkert jeg har lånt pengene, vel? Jeg kan have betalt på andre måder. (Retter sig op, løfter maven.) Du ved, når man er så attraktiv som jeg er...

KRISTINE:

Nej for fanden!

NORA:

(Nikker.)

KRISTINE:

(Pause.) Du har ikke gjort noget dumt, vel Nora?

NORA:

Er det dumt at redde sin mands røv?

KRISTINE:

Nej, men det kan være dumt at gå bag om sin mands ryg.

NORA:

For pokker, Kristine, det var mig de der fordømte pokerhajer opsøgte. Det var mig de fortalte at hans liv stod på spil. Torvald var ikke hjemme og pludselig stod de i døren. Jeg kendte nogen af dem lidt fra tidligere; et par af dem kom på travbanen hvor jeg plejede at hænge ud med papas venner. De kendte min baggrund, og vidste at jeg var tættere på pengetanken end Torvald. Han har jo ikke noget rigt bagland.

KRISTINE:

Men hjælp din far dig ikke?

NORA:

Det kunne han ikke. Han var lige gået konkurs.

KRISTINE:

Gik han ikke konkurs lige efter?

NORA:

Det tror Torvald også.

KRISTINE:

Så Torvald tror, at din far betalte? Og de har...

Uddrag af Henrik Ibsens ET DUKKEHJEM

[Folkeudgave] 1879

Denne udgaven baserer sig på Henrik Ibsens samlede værker, utgitt av Gyldendalske Boghandels Forlag i København i ti bind 1898-1902.

PERSONERNE:

Advokat Helmer.

Nora, hans hustru.

Doktor Rank.

Fru Linde.

Sagfører Krogstad.

Helmers tre små børn.

Anne-Marie, barnepige hos Helmers.

Stuepigen sammesteds.

Et bybud.

ET DUKKEHJEM (1. akt)

(Handlingen foregår i Helmers bolig.)

2. scene

(Helmer går ind i sit værelse. Pigen viser fru Linde, som er i rejsetøj, ind i stuen og lukker efter hende.)

Fru Linde

(forsagt og lidt nølende).

Goddag, Nora.

Nora

(usikker).

Goddag –

Fru Linde.

Du kender mig nok ikke igen.

Nora.

Nej; jeg véd ikke –; jo visst, jeg synes nok

– (udbrydende.) Hvad! Kristine! Er det virkelig dig?

Fru Linde.

Ja, det er mig.

Nora.

Kristine! Og jeg, som ikke kendte dig igen!

Men hvor kunde jeg også –. (sagtere.) Hvor du er bleven forandret, Kristine!

Fru Linde.

Ja, det er jeg visstnok. I ni – ti lange år –

Nora.

Er det så længe siden vi såes? Ja, det er det jo også. Å, de sidste otte år har været en lykkelig tid, kan du tro. Og nu er du altså kommen herind til byen? Gjort den lange rejse ved vintertid. Det var tappert.

Fru Linde.

Jeg kom netop med dampskibet imorges.

Nora.

For at more dig i julen, naturligvis. Å, hvor det er dejligt! Ja, more os, det skal vi rigtignok. Men tag dog overtøjet af. Du fryser dog vel ikke? (hjælper hende) Se så; nu sætter vi os hyggeligt her ved ovnen. Nej, i lænestolen der! Her i gyngestolen vil jeg sidde. (griber hendes hænder.) Ja, nu har du jo dit gamle ansigt igen; det var bare i det første øjeblik –. Lidt blegere er du dog bleven, Kristine, – og måske lidt magrere.

Fru Linde.

Og meget, meget ældre, Nora.

Nora.

Ja, måske lidt ældre; bitte, bitte lidt; slet ikke meget. (holder pludselig inde, alvorligt.) Å, men jeg tankeløse menneske, som sidder her og snakker! Søde, velsignede Kristine, kan du tilgive mig?

Fru Linde.

Hvad mener du, Nora?

Nora

(sagte).

Stakkers Kristine, du er jo bleven enke.

Fru Linde.

Ja, for tre år siden.

Nora.

Å, jeg vidste det jo nok; jeg læste det jo i aviserne. Å, Kristine, du må tro mig, jeg tænkte ofte på at skrive dig til i den tid; men altid opsatte jeg det, og altid kom der noget ivejen.

Fru Linde.

Kære Nora, det forstår jeg så godt.

Nora.

Nej, det var stygt af mig, Kristine. Å, du stakker, hvor meget du visst har gået igennem. – Og han efterlod dig jo ikke noget at leve af?

Fru Linde.

Nej.

Nora.

Og ingen børn?

Fru Linde.

Nej.

Nora.

Slet ingen ting altså?

Fru Linde.

Ikke engang en sorg eller et savn til at tære på.

Nora

(ser vantro på hende).

Ja men, Kristine, hvor kan det være muligt?

Fru Linde

(smiler tungt og stryger hende over håret).

Å, det hænder undertiden, Nora.

Nora.

Så ganske alene. Hvor det må være forfærdelig

tungt for dig. Jeg har tre dejlige børn. Ja nu

kan du ikke få se dem, for de er ude med pigen.

Men nu må du fortælle mig alt –

Fru Linde.

Nej, nej, nej, fortæl heller du.

Nora.

Nej, du skal begynde. Idag vil jeg ikke være

egenkærlig. Idag vil jeg tænke bare på dine sager.

Men ét må jeg dog sige dig. Véd du den store

lykke, som er hændt os i disse dage?

Fru Linde.

Nej. Hvad er det?

Nora.

Tænk, min mand er bleven direktør i Aktiebanken!

Fru Linde.

Din mand? Å hvilket held –!

Nora.

Ja, umådeligt! At være advokat, det er jo så

usikkert at leve af, især når man ikke vil befatte

sig med andre forretninger, end de, som er fine og

smukke. Og det har naturligvis Torvald aldrig villet;

og det holder jeg da ganske med ham i. Å, du kan

tro, vi glæder os! Han skal tiltræde i banken allerede

til nytår, og da får han en stor gage og mange

procenter. Herefter kan vi leve ganske anderledes

end før, – ganske som vi vil. Å, Kristine, hvor jeg

føler mig let og lykkelig! Ja, for det er dog dejligt

at have dygtig mange penge og ikke behøve at gøre

sig bekymringer. Ikke sandt?

Fru Linde.

Jo, ialfald måtte det være dejligt at have det nødvendige.

Nora.

Nej, ikke blot det nødvendige, men dygtig, dygtig mange penge!

Fru Linde

(smiler).

Nora, Nora, er du endnu ikke bleven fornuftig?

I skoledagene var du en stor ødeland. Nora

(ler stille).

Ja, det siger Torvald endnu. (truer med fingeren).

Men «Nora, Nora» er ikke så gal, som I tænker. –

Å, vi har sandelig ikke havt det så, at jeg har kunnet ødsle. Vi har måttet arbejde begge to!

Fru Linde.

Du også?

Nora.

Ja, med småting, med håndarbejde, med hækling og med broderi og sådant noget; (henkastende) og med andre ting også. Du véd vel, at Torvald gik ud af departementet, da vi blev gift? Der var ingen udsigt til befordring i hans kontor, og så måtte han jo tjene flere penge end før. Men i det første år overanstrengte han sig så aldeles forfærdeligt. Han måtte jo søge alskens bifortjeneste, kan du vel tænke dig, og arbejde både tidligt og sent. Men det tålte han ikke, og så blev han så dødelig syg. Så erklærede lægerne det for nødvendigt, at han kom ned til syden.

Fru Linde.

Ja, I opholdt jer jo et helt år i Italien?

Nora.

Ja visst. Det var ikke let at komme afsted, kan du tro. Ivar var netop født dengang. Men afsted måtte vi naturligvis. Å, det var en vidunderlig dejlig rejse. Og den frelste Torvalds liv. Men den kostede svært mange penge, Kristine.

Fru Linde.

Det kan jeg nok tænke mig.

Nora.

Tolv hundrede specier kostede den. Fire tusend otte hundrede kroner. Det er mange penge du.

Fru Linde.

Ja, men i slige tilfælde er det ialfald en stor
lykke, at man har dem.

Nora.

Ja, jeg skal sige dig, vi fik dem nu af pappa.

Fru Linde.

Nå sådan. Det var netop på den tid din fader
døde, tror jeg.

Nora.

Ja, Kristine, det var netop da. Og tænk dig,
jeg kunde ikke rejse til ham og pleje ham. Jeg gik
jo her og ventede daglig, at lille Ivar skulde komme
til verden. Og så havde jeg jo min stakkers dødssyge
Torvald at passe. Min kære snille pappa! Jeg
fik aldrig se ham mere, Kristine. Å, det er det
tungeste, jeg har oplevet, siden jeg blev gift.

Fru Linde.

Jeg véd, du holdt meget af ham. Men så rejste
I altså til Italien?

Nora.

Ja; da havde vi jo pengene; og lægerne skyndte
på os. Så rejste vi en måneds tid efter.

Fru Linde.

Og din mand kom aldeles helbredet tilbage?

Nora.

Frisk som en fisk!

Fru Linde.

Men – doktoren?

Nora.

Hvorledes?

Fru Linde.

Jeg synes, pigen sagde, det var doktoren, den
herre, som kom på samme tid som jeg.

Nora.

Ja, det var doktor Rank; men han kommer
ikke i sygebesøg; det er vor nærmeste ven, og han
ser her indom mindst engang om dagen. Nej, Torvald
har aldrig haft en syg time siden. Og børnene
er friske og sunde, og jeg også. (springer op og klapper
i hænderne.) Å Gud, å Gud, Kristine, det er dog vidunderlig
dejligt at leve og være lykkelig! – – Å,
men det er dog afskyeligt af mig –; jeg taler jo
bare om mine egne sager. (sætter sig på en skammel tæt
ved hende og lægger armene på hendes knæ.) Å, du må ikke

være vred på mig! – Sig mig, er det virkelig sandt, at du ikke holdt af din mand? Hvorfor tog du ham da?

Fru Linde.

Min moder leved endnu; og hun var sengeliggende og hjælpeløs. Og så havde jeg mine to yngre brødre at sørge for. Jeg syntes ikke det var forsvarligt at vise hans tilbud tilbage.

Nora.

Nej, nej, det kan du have ret i. Han var altså rig dengang?

Fru Linde.

Han var ganske velstående, tror jeg. Men det var usikre forretninger, Nora. Da han døde, gik det hele overstyr og der blev ingenting tilovers.

Nora.

Og så –?

Fru Linde.

Ja, så måtte jeg slå mig igennem med en liden handel og en liden skole og hvad jeg ellers kunde finde på. De sidste tre år har været som en eneste lang hvileløs arbejdsdag for mig. Nu er den tilende, Nora. Min stakers moder behøver mig ikke mere, for hun er gået bort. Og gutterne heller ikke; de er nu kommet i stillinger og kan sørge for sig selv.

Nora.

Hvor du må føle dig let –

Fru Linde.

Nej, du; bare så usigelig tom. Ingen at leve for mere. (står urolig op.) Derfor holdt jeg det ikke længere ud derborte i den lille afkrog. Her må det dog være lettere at finde noget, som kan lægge beslag på en og optage ens tanker. Kunde jeg bare være så lykkelig at få en fast post, noget kontorarbejde

–

Nora.

Å men, Kristine, det er saa forfærdelig anstrængende; og du ser allerede så anstrængt ud iforvejen.

Det vilde være meget bedre for dig, om du kunde komme til et bad.

Fru Linde

(går henimod vinduet).

Jeg har ingen pappa, som kan forære mig rejsepenge, Nora.

Nora

(rejser sig).

Å, vær ikke vred på mig.

Fru Linde

(hen til hende).

Kære Nora, vær ikke du vred på mig. Det er det værste ved en stilling som min, at den afsætter så megen bitterhed i sindet. Man har ingen at arbejde for; og dog nødes man til at være om sig på alle kanter. Leve skal man jo; og så blir man egenkærlig. Da du fortalte mig om den lykkelige forandring i eders stilling – vil du tro det? – jeg glædede mig ikke så meget på dine vegne, som på mine.

Nora.

Hvorledes det? Å, jeg forstår dig. Du mener, Torvald kunde måske gøre noget for dig.

Fru Linde.

Ja, det tænkte jeg mig.

Nora.

Det skal han også, Kristine. Overlad det bare til mig; jeg skal indlede det så fint, så fint, – finde på noget elskværdigt, som han synes rigtig godt om.

Å, jeg vil så inderlig gerne være dig til tjeneste.

Fru Linde.

Hvor det er smukt af dig, Nora, at du er så ivrig for min sag, – dobbelt smukt af dig, som selv kender så lidet til livets byrder og besvær.

Nora.

Jeg –? Jeg kender så lidet til –?

Fru Linde

(smilende).

Nå, Herregud, den smule håndarbejde og sådant noget –. Du er et barn, Nora.

Nora

(kaster på nakken og går henover gulvet).

Det skulde du ikke sige så overlegent.

Fru Linde.

Så?

Nora.

Du er ligesom de andre. I tror allesammen, at jeg ikke duer til noget rigtig alvorligt –

Fru Linde.

Nå, nå –

Nora.

– at jeg ikke har prøvet noget i denne vanskelige verden.

Fru Linde.

Kære Nora, du har jo nys fortalt mig alle dine genvordigheder.

Nora.

Pyt, – de småtterier! (sagte.) Jeg har ikke fortalt dig det store.

Fru Linde.

Hvilket store? Hvad mener du?

Nora.

Du overser mig så ganske, Kristine; men det skulde du ikke gøre. Du er stolt over, at du har arbejdet så tungt og så længe for din moder.

Fru Linde.

Jeg overser visse lig ikke nogen. Men det er sandt: jeg er både stolt og glad, når jeg tænker på, at det blev mig forundt at gøre min moders sidste levetid såvidt sorgløs.

Nora.

Og du er også stolt, når du tænker på, hvad du har gjort for dine brødre.

Fru Linde.

Det synes jeg, jeg har ret til.

Nora.

Det synes jeg også. Men nu skal du høre noget, Kristine. Jeg har også noget at være stolt og glad over.

Fru Linde.

Det tvivler jeg ikke på. Men hvorledes mener du det?

Nora.

Tal sagte. Tænk, om Torvald hørte det! Han må ikke for nogen pris i verden –; der må ingen få det at vide, Kristine; ingen uden du.

Fru Linde.

Men hvad er det dog?

Nora.

Kom herhen (drager hende ned på sofaen ved siden af sig.)

Ja du, – jeg har også noget at være stolt og glad over. Det er mig, som har reddet Torvalds liv.

Fru Linde.

Reddet –? Hvorledes reddet?

Nora.

Jeg fortalte dig jo om rejsen til Italien. Torvald kunde ikke have overstået det, hvis han ikke var kommen derned –

Fru Linde.

Nå ja; din fader gav jer så de fornødne penge –

Nora

(smiler).

Ja, det tror både Torvald og alle andre; men –

Fru Linde.

Men –?

Nora.

Pappa gav os ikke en skilling. Det var mig, som skaffed pengene tilveje.

Fru Linde.

Du? Hele den store sum?

Nora.

Tolv hundrede specier. Fire tusend otte hundrede kroner. Hvad siger du til det?

Fru Linde.

Ja men, Nora, hvorledes var det muligt? Havde du da vundet i lotteriet?

Nora

(med ringeagt).

I lotteriet? (blæser.) Hvad kunst havde det da været?

Fru Linde.

Men hvor fik du dem da fra?

Nora

(nynner og smiler hemmelighedsfuldt).

Hm; tra la la la!

Fru Linde.

For låne dem kunde du jo ikke.

Nora.

Så? Hvorfor ikke det?

Fru Linde.

Nej, en kone kan jo ikke låne uden sin mands samtykke.

Nora

(kaster på nakken).

Å, når det er en kone, som har en smule forretningsdygtighed,

– en kone, som forstår at bære

sig lidt klogt ad, så –

Fru Linde.

Men, Nora, jeg begriber aldeles ikke –
Nora.

Det behøver du jo heller ikke. Det er jo slet
ikke sagt, at jeg har lånt pengene. Jeg kan jo have
fået dem på andre måder. (kaster sig tilbage i sofaen.) Jeg
kan jo have fået dem af en eller anden beundrer.

Når man ser såvidt tiltrækkende ud som jeg –
Fru Linde.

Du er en galning.

Nora.

Nu er du visst umådelig nysgærrig, Kristine.

Fru Linde.

Ja hør nu her, kære Nora, – har du ikke der
handlet ubesindigt?

Nora

(sidder atter oprejst).

Er det ubesindigt at redde sin mands liv?

Fru Linde.

Jeg synes det er ubesindigt, at du uden hans
vidende –

Nora.

Men han måtte jo netop ikke vide noget!

Herregud, kan du ikke forstå det? Han måtte ikke
engang vide, hvor farligt det stod til med ham. Det
var til mig lægerne kom og sagde, at hans liv stod
i fare; at intet andet kunde redde ham, end et ophold
i syden. Tror du ikke, jeg først forsøgte at
lirke mig frem? Jeg talte til ham om, hvor dejligt
det vilde være for mig at få rejse til udlandet
ligesom andre unge koner; jeg både græd og jeg
bad; jeg sagde, at han værs'god skulde huske på
de omstændigheder, jeg var i, og at han måtte være
snil og føje mig; og så slog jeg på, at han gerne
kunde optage et lån. Men da blev han næsten vred,
Kristine. Han sagde, at jeg var letsindig, og at det
var hans pligt som ægteemand ikke at føje mig i
nykker og luner – som jeg tror han kaldte det. Ja
ja, tænkte jeg, reddes må du nu; og så var det jeg
gjorde udvej –

Fru Linde.

Og fik din mand ikke vide af din fader, at
pengene ikke kom fra ham?

Nora.

Nej, aldrig. Pappa døde netop i de samme

dage. Jeg havde tænkt at indvie ham i sagen og bede ham, ikke røbe noget. Men da han lå så syg.– Desværre, det blev ikke nødvendigt.

Fru Linde.

Og har du aldrig siden betroet dig til din mand?

Nora.

Nej, for himlens skyld, hvor kan du tænke det?

Han, som er så stræng i det stykke! Og desuden – Torvald med sin mandige selvfølelse, – hvor pinligt og ydmygende vilde det ikke være for ham at vide, at han skyldte mig noget. Det vilde ganske forrykke forholdet imellem os; vort skønne lykkelige hjem vilde ikke længer blive, hvad det nu er.

Fru Linde.

Vil du aldrig sige ham det?

Nora

(eftertænksom, halvt smilende).

Jo – engang kanske; – om mange år, når jeg ikke længer er så smuk som nu. Du skal ikke le af det! Jeg mener naturligvis: når Torvald ikke længer synes så godt om mig som nu; når han ikke længer finder fornøjelse i, at jeg danser for ham og forklæder mig og deklamerer. Da kunde det være godt at have noget i baghånden – (afbrydende.)

Vås, vås, vås! Den tid kommer aldrig. –

Nå, hvad siger du så til min store hemmelighed, Kristine? Duer ikke jeg også til noget? – Du kan forresten tro, at den sag har voldt mig mange bekymringer.

Det har sandelig ikke været let for mig at opfylde mine forpligtelser til rette tid. Jeg skal sige dig, der er i forretningsverdenen noget, som kaldes kvartalsrenter, og noget, som kaldes afdrag; og de er altid så forfærdelig vanskelige at skaffe tilveje. Så har jeg måttet spare lidt hist og her, hvor jeg kunde, ser du. Af husholdningspengene kunde jeg jo ikke lægge noget videre tilside, for Torvald måtte jo leve godt. Børnene kunde jeg jo ikke lade gå dårligt klædt; hvad jeg fik til dem syntes jeg, jeg måtte bruge altsammen. De søde velsignede små!

Fru Linde.

Så gik det vel altså ud over dine egne fornødenheder, stakkers Nora?

Nora.

Ja naturligvis. Jeg var jo også den, som var nærmest til det. Hvergang Torvald gav mig penge til nye kjoler og sådant noget, brugte jeg aldrig mere end det halve; købte altid de simpleste og billigste sorter. En Guds lykke var det, at alting klæder mig så godt, at Torvald ikke mærkede det. Men det faldt mig mangengang tungt, Kristine; for det er dog dejligt at gå fint klædt. Ikke sandt?

Fru Linde.

Å jo såmæn.

Nora.

Nå, så har jeg jo også haft andre indtægtskilder. Ifjor vinter var jeg så heldig at få en hel del arkskrift. Så lukked jeg mig inde og sad og skrev hver aften til langt ud på natten. Ak, jeg var mangengang så træt, så træt. Men det var dog uhyre morsomt alligevel, således at sidde og arbejde og fortjene penge. Det var næsten, som om jeg var en mand.

Fru Linde.

Men hvormeget har du nu på den vis kunnet afbetale?

Nora.

Ja, det kan jeg ikke sige så nøje. Sådanne forretninger, ser du, er det meget vanskeligt at holde rede på. Jeg véd kun, at jeg har betalt alt, hvad jeg har kunnet skrabe sammen. Mangengang har jeg ikke vidst mine arme råd. (smiler.) Da sad jeg her og forestilled mig, at en gammel rig herre var bleven forelsket i mig –

Fru Linde.

Hvad! Hvilken herre?

Nora.

Å snak! – at han nu var død, og da man åbnede hans testamente, så stod deri med store bogstaver «Alle mine penge skal den elskværdige fru Nora Helmer have udbetalt straks kontant».

Fru Linde.

Men kære Nora, – hvad var det for en herre?

Arbejdsspørgsmål

Prøv at beskrive Nora figuren i KOLDT PRODUKT

Sammenlign med Nora i ET DUKKEHJEM

Prøv at beskrive hvordan vilkårene for kvinder har forandret sig siden ET DUKKEHJEM blev skrevet

Prøv at læse interviewet med scenograf Nikolaus Porz og beskriv hvordan du opfatter scenografien.